

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อดีตคนพิการในประเทศไทยมักถูกละเลย ต้องเผชิญกับปัญหาและความต้องการในด้านบริการต่าง ๆ ทั้งการให้บริการทางการแพทย์ การการศึกษา การประกอบอาชีพ และทางสังคม แต่ปัจจุบันหลังจากที่ออกกฎหมายเพื่อช่วยเหลือ และคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทยขึ้น คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 108 ตอนที่ 205 วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ในสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมคนพิการให้สามารถพึ่งตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม และได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป ดังนั้น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จึงกำหนดให้คนพิการที่จดทะเบียนคนพิการ และได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ สามารถได้รับสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับด้านอาชีพ และอื่น ๆ ตามกฎกระทรวง และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

ต่อมาหลังจากที่ได้ออกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แล้วได้มีการออกกฎกระทรวง และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นยังมีกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับคนพิการ หรือออกมาเพื่อส่งเสริม และช่วยเหลือคนพิการที่สำคัญ เช่น

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการระบุเกี่ยวกับอาชีพ และการจ้างงานคนพิการในมาตราต่าง ๆ ได้แก่ มาตรา 55 บัญญัติไว้ว่า บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครอง และพัฒนาเด็ก และเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิง และชาย เสริมสร้าง และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้

2. แผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544 เป็นแผนที่เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพการจ้างงาน และด้านสังคม

3. พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาของบุคคลที่มีความบกพร่อง หรือคนพิการไว้ ในมาตรา 10 มีสาระสำคัญ คือ การจัดการศึกษาสำหรับ

บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น และมาตรา 11 บัญญัติว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน และการคุ้มครองทางสังคม ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาบนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 มีลักษณะเป็นแผนบูรณาการงานด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบองค์รวม ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับอาชีพ และการจ้างงานคนพิการไว้ดังนี้

การฝึกอาชีพและการทำงาน โดยการพัฒนาระบบการบริการแนะแนวอาชีพ การศึกษา อาชีพ และบริการจัดหางาน ส่งเสริมโอกาสในการมีงานทำทั้งในสถานประกอบการภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ การประกอบอาชีพอิสระ การพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนจัดให้มีมาตรการคุ้มครองสวัสดิการแรงงานคนพิการ รวมทั้งการเสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงาน ประกอบด้วย 15 มาตรการ โดยมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการ ดังนี้

5.1 ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนในการศึกษาระดับพื้นฐานทั้งในระบบและนอกระบบให้มีเนื้อหาด้านวิชาชีพ โดยเน้นการปูพื้นฐานด้านอาชีพให้คนพิการมีความเข้าใจและสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่ต้องการได้ด้วยตนเอง

5.2 พัฒนาแนวทางการทดสอบ การประเมินความถนัดทางอาชีพ และการเตรียมความพร้อมในการทำงาน ให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

5.3 จัดให้มีการพัฒนาครูผู้สอนวิชาชีพและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านอาชีพ ให้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างความก้าวหน้าในการทำงานให้แก่ครูผู้สอนวิชาชีพ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการด้านอาชีพ

5.4 จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพ โดยเน้นทักษะทางอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของคนพิการแต่ละประเภท โดยเน้นทักษะทางอาชีพ คุณธรรม

จริยธรรมและทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีการเทียบโอนหน่วยกิตหรือผลการเรียนระหว่างสถาบันการศึกษาในทุกระดับ

5.5 เปิดโอกาสให้คนพิการได้รับการศึกษาด้านอาชีพจากทุกหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการด้านนี้ รวมทั้งบริการจากหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง และสนับสนุนให้สถานประกอบการรับคนพิการทุกประเภทเข้าฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนพิการทางสติปัญญา ทางจิตใจ หรือพฤติกรรม

จากแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับคนพิการ หรือออกมาเพื่อส่งเสริม และช่วยเหลือคนพิการ ดังที่กล่าวแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการในด้านต่าง ๆ ได้เริ่มดำเนินการส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการตามภารกิจของหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบตามกฎหมาย ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ โดยเริ่มจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งที่วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ เมื่อปี พ.ศ. 2533 เพื่อให้บริการแก่ครอบครัวที่มีลูกที่มีความบกพร่องทางการเห็น ช่วยกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น อายุ 1-7 ปี และส่งเสริมให้พ่อแม่สามารถเลี้ยงลูกที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้อย่างถูกวิธี ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติได้เร็วขึ้น ต่อมาศูนย์นี้ได้เปลี่ยนเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนกุหลาบ และเพิ่มการให้บริการเด็กพิเศษทุกประเภท นอกจากนี้มีศูนย์การศึกษาพิเศษในมหาวิทยาลัยราชภัฏ อีก 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก และปัจจุบันได้ขยายออกไปตามมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคเพิ่มมากขึ้น ซึ่งศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนอกจากจะมีหน้าที่ ในการผลิตครูทางการศึกษาพิเศษแล้ว ยังให้บริการช่วยเหลือทางการศึกษาแก่นักศึกษาพิการเรียนร่วม เช่น ด้านการผลิตสื่ออักษรเบรลล์ การอ่านหนังสือให้คนตาบอด ล่ามภาษามือ และการช่วยเหลือเด็กพิการระยะแรกเริ่ม สนับสนุนการส่งต่อเด็กพิการสู่การเรียนร่วม รวมทั้งการให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่ และผู้ดูแลเด็กพิการ ด้วย

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาพิเศษแก่นักศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต มีความสนใจที่จะศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สงขลา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการเรียนการสอน และเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล

3. ความสำคัญของการวิจัย

3.1 ทราบข้อมูลผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล

3.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือผู้ที่ให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนจัดการเรียนร่วม ศูนย์การศึกษาพิเศษ และ โรงเรียนเฉพาะความพิการ เป็นต้น นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎหมายอื่นที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความ

ต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษาของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนจัดการเรียนร่วม ศูนย์การศึกษาพิเศษ และโรงเรียนเฉพาะความพิการ) ในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550

4.2 ประชากร

การศึกษาค้างนี้ ศึกษาจากผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา หรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของคณพิการในสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คณพิการ ในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล ดังนี้

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล รวมจำนวน 5 เขตการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงปัจจุบันมี 2 เขต คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงเขต 1 และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงเขต 2 แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลการดำเนินงานการให้บริการทางการศึกษาแก่คณพิการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550 ซึ่งในขณะนั้นจังหวัดพัทลุงมีเขตพื้นที่การศึกษาเพียงเขตเดียว ต่อมาได้จัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงเขต 2 เมื่อปี พ.ศ. 2551)

2) ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพัทลุง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสตูล รวมจำนวน 3 ศูนย์

3) โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา และโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา รวมจำนวน 2 โรงเรียน

4) สถานศึกษาสังกัดองค์กรเอกชนที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนการศึกษาสอนคนตาบอดธรรมสาทลหาดใหญ่

5) โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 1 จำนวน 37 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2 จำนวน 37 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 จำนวน 34 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง จำนวน 48 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล จำนวน 37 โรงเรียน รวมจำนวน 193 โรงเรียน

4.3 กลุ่มตัวอย่าง

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ศึกษาจากประชากรคือ ผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของคณพิการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

2) ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพัทลุง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสตูล ศึกษาจากประชากรคือ ผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของคณพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์ละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน

3) โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา และโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา ศึกษาจากประชากรคือ ผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 2 คน

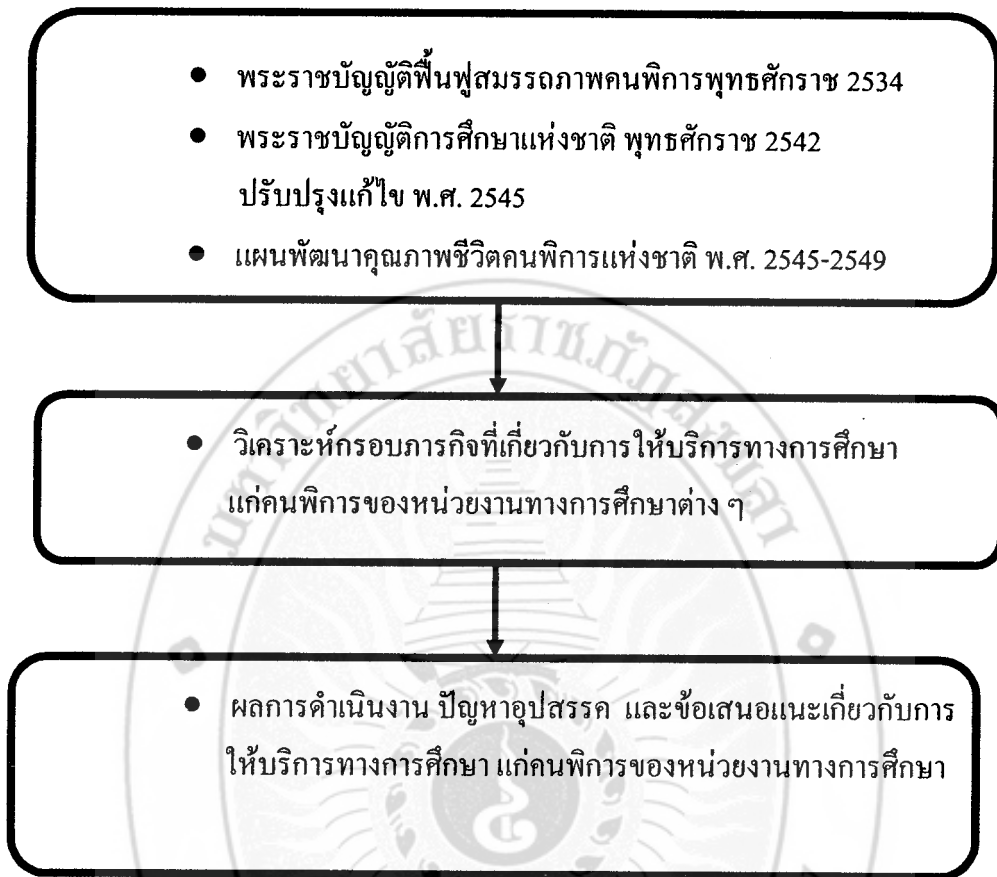
4) สถานศึกษาสังกัดองค์กรเอกชนที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่โรงเรียนการศึกษาสอนคนตาบอดธรรมศาสตร์มหาดใหญ่ ศึกษาจากประชากรคือ ผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 1 คน

5) โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10 ของประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 19 โรงเรียน สัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ได้ดังนี้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 1 จำนวน 4 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง จำนวน 4 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล จำนวน 4 โรงเรียน แล้วสุ่มตัวอย่างมาศึกษาวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก

5. กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 และกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติดังกล่าว แล้วนำมาประมวลสรุปภารกิจที่เกี่ยวกับการให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการของหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การจัดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

6. ประโยชน์ของการวิจัย

6.1 ผลของการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดสงขลา พัทลุง และสตูล อันเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 เพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานต้นสังกัดนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศ และติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ให้การดำเนินงานบริการทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (children with special needs) หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ เนื่องจากเด็กมีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้คือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีความบกพร่องทางการเห็น มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กออทิสติก และเด็กพิการซ้อน

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (children with intellectual disabilities) ว่าหมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาวน์ปัญญา (intelligence quotient: IQ) โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้วมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าคนทั่วไป หรือเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เมื่อเทียบกับเด็กในระดับอายุเดียวกัน เด็กที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนทั่วไป มีความจำกัดในการทำงานของสมอง หรือภาวะที่มีสมองหยุดพัฒนา หรือพัฒนาได้ไม่เต็มที่ทำให้เกิดความจำกัดทางด้านความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งส่งผลให้พัฒนาการในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของคนปกติอย่างเห็นได้ชัด เช่น ทักษะด้านการสื่อสาร การช่วยเหลือตนเอง การควบคุมตนเอง การรักษาสุขภาพและความปลอดภัย และความสามารถด้านวิชาการ เป็นต้น โดยความบกพร่องจะปรากฏชัดก่อนอายุ 18 ปี ทั้งนี้ทรงศึกษาธิการได้แบ่งประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาออกเป็น 4 ระดับ

1. บกพร่องระดับเล็กน้อย มีระดับเชาวน์ปัญญา ประมาณ 50-70
2. บกพร่องระดับปานกลาง มีระดับเชาวน์ปัญญา ประมาณ 35-55
3. บกพร่องระดับรุนแรงมาก มีระดับเชาวน์ปัญญา ประมาณ 20-40
4. บกพร่องระดับรุนแรงมากที่สุด มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่า 20

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (children with hearing impairment) หมายถึง เด็กที่สูญเสียสมรรถภาพทางการได้ยินเนื่องจากสาเหตุของอวัยวะการได้ยินเสื่อมสภาพ ทำให้ไม่ได้ยินเสียงได้เองโดยธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาใหญ่ในการรับรู้ภาษา โดยเฉพาะภาษาพูดที่ใช้ติดต่อสื่อสารที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสูญเสียการได้ยินทำให้เด็กพูดไม่ชัด หรือพูดไม่ได้เลย เด็กที่มีบกพร่องทางการได้ยิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบล ขึ้นไป
2. เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง หากตรวจวัดการได้ยินจะพบว่ามี การสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (children with visual impairments) หมายถึง ผู้ที่มองไม่เห็น หรือมองเห็นแสงเลือนราง และมีความบกพร่องทางสายตาทั้งสองข้าง โดยมีความสามารถในการเห็นได้ไม่ถึง 1/10 ของคนสายตาปกติ หลังจากที่ได้รับการรักษาและแก้ไขทางการแพทย์แล้ว หรือมีลานสายตาว้างไม่เกิน 30 องศา หรือหมายถึงเด็กที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เด็กตาบอด หมายถึง เด็กที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแถบเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (หมายถึงเด็กตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันได้ในระยะห่าง 60 เมตร) ลงมาจนถึงบอดสนิท หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึงมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

2. เด็กสายตาเลือนราง หมายถึง เด็กที่สูญเสียการมองเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่านหากตรวจวัดความชัดเจนของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 เมตร ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ (children with physical and health impairments) หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติของแขนขา และ/หรือลำตัว รวมไปถึงศีรษะ อวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบาก ในการเคลื่อนไหว แต่ไม่รวมถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หรือสายตาพิการ และหูหนวก หรือสูญเสียการได้ยิน แม้ว่าดวงตาและระบบการได้ยินเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายก็ตาม เด็กพิการทางร่างกายมีสาเหตุมาจากความผิดปกติเกี่ยวกับกระดูกข้อต่อกล้ามเนื้อ จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ

เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา (children with speech and language disorders) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในเรื่องการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็ว และจังหวะการพูดผิดปกติ พูดไม่ชัด และลีลาจังหวะการพูดผิดปกติ ออกเสียงผิดเพี้ยน อวัยวะที่ใช้ในการพูดไม่สามารถเป็นไปตามลำดับขั้น หรือการใช้อวัยวะเพื่อการพูดไม่เป็นไปดั่งตั้งใจ คำพูดที่ยากหรือซับซ้อนหรือยาวจะยังมีปัญหา หรือมีอาการพูดและใช้ภาษาที่ผิดปกติ โดยการพูดนั้นเห็นได้ชัดว่าผิดแปลกไปจากการพูดของคนทั่วไป ทำให้ฟังไม่รู้เรื่อง สื่อความหมายต่อกันไม่ได้ หรือมีอุปสรรคที่ผิดปกติขณะพูด หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ และหรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา

เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ (children with behaviorally or emotional disorders) หมายถึง เด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้น เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือวัฒนธรรม เด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในสภาพปกติเหมือนคนปกติคนอื่นๆ ได้ หรือผู้ที่ควบคุมพฤติกรรมบางอย่างของตนเองไม่ได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น ไม่เป็นที่ยอมรับและพอใจของมาตรฐานความประพฤติปฏิบัติของสังคม ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเรียบร้อย สอดคล้องกับสภาพการณ์

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (children with learning disabilities หรือ LD) หมายถึงเด็กที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา ซึ่งอาจเป็นภาษาพูดและ/หรือภาษาเขียน มีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือ การคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การทำงานของสมอง สูญเสียไป ซึ่งอาจทำให้มีปัญหาในการอ่าน และปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมผู้ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เนื่องจากความบกพร่องทางการเห็น ทางการได้ยิน หรือทางการเคลื่อนไหว ทางสติปัญญา ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อม และทางวัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ จำเป็นต้องอาศัยการปรับกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา อุปกรณ์การสอนเพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้สามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในแต่ละคน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

เด็กสมาธิสั้น (children with attention deficit and hyperactivity disorders: ADHD) หมายถึง เด็กที่ซนอยู่ไม่นิ่ง ซนมากผิดปกติ เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา บางคนมีลักษณะอาการที่เห็นได้ชัดเจนถึงปัญหาเรื่องสมาธิบกพร่อง (attention span) หรืออาการหุนหันพลันแล่น ขาดความยับยั้งชั่งใจ (impulsive behaviors) เป็นความผิดปกติของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับอายุ และระดับพัฒนาการ โดยอาการจะเกิดก่อนอายุ 7 ขวบ แสดงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 6 เดือน จนทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการเรียน บางครั้งจะเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่าเป็นเด็กไฮเปอร์แอกทีฟ (hyperactivity)

เด็กออทิสติก (children with autism) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน ทำให้เด็ก มีความปัญหาอย่างรุนแรงในการสื่อความหมาย พฤติกรรม สังคม และความสามารถทางเชาวน์ปัญญาในการรับรู้ อาการต่าง ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอนเป็นระยะ ๆ ไป เด็กออทิสติกแต่ละคน จะมีเอกลักษณ์ของตนเอง และย่อมแตกต่างไปจากเด็กคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นเด็กออทิสติกเหมือนกัน ทั้งนี้

เป็นเพราะอาการที่เป็นมีความรุนแรงมากน้อยต่างกันไป ประกอบกับเด็กแต่ละคนมีบุคลิกภาพของตัวเองอยู่ด้วย อาการออทิสติกนั้นจะคงอยู่ติดตัวเด็ก ไปจนเป็นผู้ใหญ่จนตลอดทั้งชีวิต ไม่สามารถรักษาให้หายได้

เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน (children with multiple handicapped) หรือเด็กพิการซ้อน หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้นและมีความบกพร่องด้านอื่นร่วมด้วย หรือเด็กที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน ซึ่งความบกพร่องนั้นอยู่ในขั้นรุนแรง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการดำรงชีวิต และการได้รับการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและสูญเสียการได้ยิน หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นร่วมกับความบกพร่องทางการได้ยิน ทางสติปัญญา ทางร่างกาย ทางการเรียนรู้ และสมาธิสั้น เป็นต้น

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 เป็นแผนแม่บทที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกด้าน ซึ่งมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549 คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งแต่งตั้งตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 เมื่อ 28 เมษายน 2546 มีลักษณะเป็นแผนบูรณาการงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบองค์รวมจึงให้ความสำคัญกับปรัชญา วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การบริหารจัดการแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อรองรับให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนพิการต่อไป

หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการ หมายถึง หน่วยงานการศึกษา และสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้แก่คนพิการ ในจังหวัดสงขลา พัทลุงและสตูล ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนเฉพาะความพิการของมูลนิธิและองค์กรเอกชนต่างๆ ที่ให้บริการทางการศึกษาแก่คนพิการ

กฎหมายที่ออกมาเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษา หมายถึงพระราชบัญญัติ หรือกฎกระทรวง หรือประกาศต่าง ๆ ที่ออกตามกฎกระทรวง ที่มีสาระส่งเสริมและช่วยเหลือคนพิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการให้บริการทางการศึกษา ได้แก่

1. ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548

2. ประเภทของคนพิการแนบท้ายประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ พ.ศ. 2548

3. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545

4. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ได้แก่ โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ซึ่งเป็นนโยบายกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนที่อยากเรียน ได้เข้าเรียน ได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และให้บริการแก่เด็กทุกประเภทในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยนำเอาโครงสร้างซีท (SEAT framework) เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม และบริหารจัดการทั้งระบบ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management -SBM) ซึ่งมีหลักการว่า โรงเรียนมีอำนาจจัดการ และบริหาร โดยให้ทุกคน ทุกส่วนมีส่วนร่วม โดยมีนโยบายให้ในปีการศึกษา 2547 ให้ดำเนินการ โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทั่วประเทศ จำนวน 390 โรงเรียน ให้กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำการติดตามและประเมินผล เพื่อนำสู่การขยายผลให้โรงเรียนทั่วไปเป็นโรงเรียนเรียนร่วมทั้งประเทศเป็น 2,000 โรงเรียนในปี 2548 ให้มีครอบคลุมทุกอำเภอ และขยายต่อไปให้ครอบคลุมทุกตำบล

เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษขั้นพื้นฐาน หมายถึง มาตรฐานการศึกษาพิเศษของการจัดการเรียนร่วม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาพิเศษขั้นพื้นฐาน ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551 สำหรับ 4 ประเภทความพิการ ได้แก่ ประเภทความพิการทางการเห็น ประเภทความพิการทางการได้ยิน ประเภทความพิการทางร่างกาย ประเภทความพิการทางสติปัญญา เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา

หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

